

**ЕКОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕКОТОПІВ ЗАЙНЯТИХ РОСЛИННИМИ УГРУПУВАННЯМИ
NARDO – CALUNITEA ЦЕНТРАЛЬНОГО ПОЛІССЯ****Т. О. Мотиженець, І. В. Хом'як**

Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна

Певний комплекс екологічних факторів на ділянці земної поверхні дає відбиток на якісну і кількісну характеристику рослинних угруповань даної території. Між компонентами фітоценозу, що характеризується видовим складом та структурою, існує взаємозв'язок. В кожній екосистемі, фітоценозі наявні певні діагностичні види, за якими можна визначити ступінь розвитку даного угруповання.

Завдання дослідження було дослідити властивість зміни ознак, певних параметрів рослин, під впливом відносно різних умов навколишнього середовища, а також виявити залежності, закономірності.

Щоб провести дане дослідження із масиву лісової рослинності Центрального Полісся, було обрано діагностичні види класу *Nardo – Calunitea*. Для збору даних використовувався вид *Caluna vulgaris* (верес звичайний). Кожна рослина була обміряна в певних параметрах. Ознаки, на які найбільше зверталася увага, були: довжина пелюсток, довжина маточки, довжина тичинок, діаметр квітконіжки, довжина листка. Обрані параметри були саме такі тому, що вони мають найбільшу здатність змінюватися відповідно умовам навколишнього середовища і можуть відображати картину перебування виду в фітоценозі.

Види в угрупованнях конкурують за світло, вологу, елементи живлення. Із посиленням тиску різних факторів на природні системи, види виявляють більшу чутливість до даних факторів, які стають лімітуючими. Нам необхідно було з'ясувати, які ж саме фактори найбільше мають вплив на види даного класу. Було застосовано метод геоботанічного опису за стандартною методикою [2, 3]. Так як рослини чутливо впливають на зміну навколишнього середовища їх давно використовують, як індикатори біологічних факторів [1]. Робота розпочалася із візуального огляду досліджуваної території, прокладання маршрутів, які дали можливість оцінити різноманіття екотипів.

Для обробки масиву даних був застосований пакет програм Simargl – це універсальна система програмного забезпечення для проведення екологічного моніторингу стану довкілля на професійному рівні, створений алгоритм і трансформована база даних екосистемологічного моніторингу стану довкілля. Він містить досить велику базу даних різноманітних характеристик рослин (14 параметрів середовища, інтегрований показник антропогенної трансформації та ентропійний показник степені природної трансформації для більш як п'яти тисяч видів). Серед них є декілька характеристик, які не враховувались у жодних подібних програмах в Україні та за кордоном; та групи видів, які, зазвичай, рідко зустрічаються під час фітоіндикаційного моніторингу.

Наступним етапом була обробка отриманих даних. Загалом, нами було зроблено порівняння по 14 факторам середовища. Проаналізувавши отримані дані, порівнявши показники кореляції, можна зробити наступні висновки:

1. Из усіх факторів середовища на довжину пелюсток *Caluna vulgaris* найбільший вплив мають такі фактори середовища, як вологість ґрунту (HD) та сольовий режим (ST).
2. На довжину тичинок прямо пропорційно впливає вміст карбонатів (CA) у ґрунтах даної місцевості.
3. Довжина маточки пов'язана із освітленням (LC).
4. Діаметр квітконіжки найбільше залежить від кріорежиму (CR).
5. Довжина листків буде залежати від степеня природної трансформації (ST).

Література

1. Дідух Я. П. Фітоіндикація екологічних факторів / Я. П. Дідух, П. Г. Плюта. – К.: Наук. думка. – 1994. – 280 с.
2. Екофлора України: в 5 т. / [за ред. Я. П. Дідуха]. – К.: Фітосоціоцентр, 2000. –Т. 1. – 2000. – 283 с.
3. Миркин Б. М. Современная наука о растительности / Б. М. Миркин, Л. Г. Наумова, А. И. Соломещ – М.: Логос, 2001. – 312 с.
4. Хом'як І. В. Фітоіндикаційний аналіз ступеня трансформації екосистем Центрального Полісся / І. В. Хом'як // Питання біоіндикації та екології. – 2012. – Вип. 17, №1. – С. 3–11.
5. Хом'як І. В. Нове еволюційне провадження програм екосистемологічного забезпечення – SEMARGLE / І. В. Хом'як, Д. І. Хом'як // Теоретичні і прикладні проблеми екосистемології: II всеукраїнська науково-практична конференція: звітний збірник тез і статей. – Житомир: Видавництво ЖДУ, 2011. –С. 104–106
6. Jackowiak B. Antropogeniczne przemiany flora roslin naczyniowych Poznania. Ser. Biologia/B/ Jackowiak. – Poznac: Wyd-wo UAM, 1993. –42.–232р.